

HENRIK NILSSON:

Mrs Thatchers revolution

I sin berömda föreläsning om De Två Kulturerna sade C P Snow 1959: "Jag kan inte låta bli att tänka på den Venedianska republiken under dess sista halvsekel. Likt oss hade de varit märkligt lyckosamma. De blev, liksom vi, rika tack vare tursamma omständigheter. Många av dem var kraftfulla, realistiska, patriotiska män. De visste, med samma visshet som vi känner, att historiens strömmar börjat gå dem emot. Många av dem satte sig för att arbeta fram vägar att hjälpa dem vidare. Det skulle ha inneburit att bryta sönder det mönster i vilket de stelnat. De var fästa vid mönstret, precis som vi är fästa vid vårt. De bemäktigade sig aldrig viljan att bryta det."

Peter Jenkins: **Mrs Thatchers revolution**.
Jonathan Cape 1987

1975 erövrade Margaret Thatcher oväntat partiledarskapet i det Konservativa partiet. När hon sedan -79 vann premiärministerposten fick Storbritannien den statsman, den mönsterbrytare nationen närmast desperat behövde. I "Mrs Thatchers revolution" skildrar Peter Jenkins fängslande Storbritanniens politiska omdaning från efterkrigstidens konsensuspolitik till Thatcherismens "conviction politics", övertygelsepolitik. Författaren var länge politisk kolumnist på den liberala tidningen The Guardian och är nu redaktör på den nystartade och stimulerande The Independant. I den brittiska politiska journalistikens bästa traditioner är boken utomordentligt välskriven och väl-informerad samt dessutom försedd med utförliga källhänvisningar.

Vid läsning av boken märker man hur just brytande av gamla, destruktiva möns-

ter har präglat Margaret Thatchers utövande av statsmakten. Även om hennes retorik hela tiden varit mer radikal än hennes regerande, så har hon vid ett flertal tillfällen handlat på sätt som stridit mot provade, allmänt accepterade handlingsregler för brittiska politiker. Att Thatcher vid sitt tillträde som premiärminister hade avvikande åsikter var inte någon hemlighet för vare sig hennes kabinett, de konservativa parlamentsledamöterna eller den brittiska väljarkåren. Nytt var däremot förhållandet att det inte rörde sig om åsikter utan om övertygelse. Thatchers övertygelser uteslöt under åren 81-82 någon helomvändning från hennes politiska program av det slag hon bevitnat som utbildningsansvarig i Heath-regeringen tio år tidigare. Den långsiktig syftande, mycket kontroversiella ekonomiska politiken medförde svåra prövningar för nationen. Arbetslösheten steg från 1,3 milj till ca 3 miljoner för att bara nämna en faktor. Opinionssiffrorna för Thatcher som premiärminister var de lägsta någon PM haft sedan Gallupundersökningar först gjorts i Storbritannien. Kabinettet jäste och befann sig i nära nog öppen revolt. Thatcher höll dock för trycket, rensade ut några rebelliska ministrar och omplacerade andra. Politiken att låta marknadskrafterna slå ut icke-konkurrenskraftiga industrier, strävanden att skapa förutsättningar för uppväxten av nya, samt att till hart när varje pris hålla statsutgifterna nere stod fast. Att Thatcher och de konservativa vann valet -83 var dock inte en följd av att den förda politiken gett ekonomisk utdelning. Det får gottskrivas den lyckosamma utgången av Falklandskriget, splittringen på vänsterkanten med bildandet av Social Demo-

Motstånd och motståndsrörelser

cratic Party och Michael Foots mycket svaga insatser som ledare för Labour.

Men: mönstret att försöka lösa ekonomiska problem med Keynesinspirerade statsutgifter hade brutits. Storbritannien hade kommit att minska sina förväntningar på ansträngningslös ekonomisk tillväxt och statsingripanden.

Många andra exempel på Thatchers ställning som mönsterbrytare kan anföras; konfrontationspolitiken mot de egenmäktiga fackföreningarna, konfrontationen mot den argentinska militärjuntan i Falklandskriget, utförsäljningen av stora offentligägda industrier, det konkreta stödet till USA vid dess bombning av Tripoli. Frågan är i vilken utsträckning och riktning Storbritanniens ställning i historiens strömmar kommer att påverkas. På ekonomins område är det mer sannolikt att historiens strömmar börjar flyta i en för Storbritannien mer positiv riktning. Det är inte fråga om ett återtagande av förkrigstidens position som ekonomisk supermakt. Genom att få bukt med inflationen och kraftigt öka den ekonomiska tillväxten förbättrar man dock chanserna att, den tid då Nordsjöoljan tar slut, undgå att bli ett kallt Haiti.

"Mrs Thatchers revolution" är särskilt läsvärd för skildringen av hur de ideologi-

ska och ekonomiska förutsättningarna för vad som brukar kallas "Thatcherism" växte fram i Storbritannien. Speciellt intressant är redogörelserna för uppbrottet från efterkrigstidens politiska konsensus och den långa och sorgeliga historien om landets sekellånga ekonomiska relativa tillbakagång. Under den världsomspännande långa högkonjunkturen 1950-1973 var tillväxten varje år i genomsnitt c:a en tredjedel av Japans och hälften av Tyskland och Frankrikes.

Efter lågkonjunkturen 1973 förvärrades siffrorna ytterligare. 1965 ställdes i Oxford följande tentamensfråga i nationalekonomi: Kan en ekonomi samtidigt uppleva nolltillväxt, hög inflation, kännbar arbetslöshet samt ett underskott i betalningsbalansen. Studenterna svarade att denna kombination av misslyckanden bara var möjlig i ett u-land. Detta sakernas tillstånd har nu 1976 uppnåtts av Storbritannien, skrev två Oxfordekonomer då. Många svåra problem återstår att lösa i Storbritannien, men en god om än dyrbar grund har lagts för framtiden. Varje försök att beskriva hur detta gått till på några få rader ter sig väldigt futtigt i relation till den fullmatade skildring Peter Jenkins ger, varför "Mrs Thatchers revolution" varmt rekommenderas.